

**rijksuniversiteit
groningen**

faculteit ruimtelijke
wetenschappen

Bachelor scriptie

'Governance in het Groningse aardbevingsgebied'

Governance-structuur en de aardbevingsproblematiek:

Op welk niveau worden beleidsbeslissingen genomen en hoe worden deze in Loppersum ervaren? De relatie tussen de governance-structuur en lokale resilience.

"We hebben hier te maken met een probleem dat zich qua grote het beste laat vergelijken met de Deltawerken"

Auteur: Kai Ellenbroek, S2185997

(kaiellenbroek@gmail.com)

Rijksuniversiteit Groningen

Bachelor Sociale Geografie & Planologie

Begeleiders: M. Bakema Msc

G. van Campenhout Msc

Prof. dr. D. Strijker

Datum: 15-01-2016

Samenvatting

Deze bachelor thesis gaat over de governance-structuur in de provincie Groningen rondom de aardbevingsproblematiek. Op welk niveau worden beleidsbeslissingen genomen en hoe komen deze tot stand? Hoe dit beleid uiteindelijk doorwerkt op lokaal niveau wordt bekeken voor Loppersum, een plaats midden in het aardbevingsgebied. Vanaf de aardbeving in 2012 bij Huizinge is duidelijk geworden hoe groot het (veiligheids) probleem in Groningen werkelijk is. De huidige governance-structuur en het beleid dat daar uiteindelijk uit voort komt wordt gekoppeld aan resilience.

Er is gekozen voor een mixed-methods wijze van data verzameling. Kwalitatieve data verzameling in de vorm van semigestructureerde interviews. Tijdens de interviews kwamen dezelfde beleidsdocumenten steeds naar voren, waardoor het analyseren van deze documenten nodig bleek om als onderzoeker een volledig beeld te krijgen. De toevoeging van beleidsdocumentenanalyse zorgde voor een waardevolle aanvulling en heeft de kwaliteit van het onderzoek vergroot.

Onder de inwoners van het aardbevingsgebied is er nauwelijks vertrouwen meer in de NAM en de overheden. Beleid maken zonder draagvlak en vertrouwen is moeilijk, daarom is vertrouwensherstel belangrijk voor de nabije en verre toekomst van het aardbevingsgebied. Er is nog geen sprake van een sterk groeiende verhuiscens vanuit het aardbevingsgebied, maar er op korte termijn wel wat moeten veranderen om te voorkomen dat de verhuiscens onder bevolking stijgt.

Uit de interviews komt naar voren dat de huidige governance-structuur als niet optimaal wordt beschouwd. Het lijkt er ook op dat niet alle taken en verantwoordelijkheden momenteel bij de juiste organisaties liggen. Dit kan ervoor zorgen dat beslissingen niet altijd met de juiste motivatie en/of objectiviteit worden genomen. Economische belangen hebben tot op heden de boventoon gevoerd rondom de gaswinning. De tijd dat ecologische en sociale belangen naast de economische komen lijkt nu te komen. De tijd van wachten is geweest, er zullen nu echt zaken bereikt moeten worden om de toekomst van het aardbevingsgebied en de provincie Groningen als geheel te waarborgen. Veranderingen in de governance-structuur is hier een belangrijk onderdeel van.

**rijksuniversiteit
groningen**

**faculteit ruimtelijke
wetenschappen**

Inhoudsopgave

Voorblad	1
Samenvatting	2
Inhoudsopgave	3
Hoofdstuk 1- inleiding	
- 1.1 Aanleiding	4
- 1.2 Probleemstelling	5
- 1.3 Conceptueel model	5
- 1.4 Opbouw thesis	6
- 1.5 Gis-kaart Aardbevingsgebied Groningen	7
Hoofdstuk 2 – Theoretisch kader	
- 2.1. Inleiding theoretisch kader	8
- 2.1.1 Sociaalecologische invalshoek	8
- 2.1.2 Sustainable development	8
- 2.2 Oorsprong van governance	8
- 2.2.1 Definities governance	9
- 2.3 (Disaster) Resilience	10
Hoofdstuk 3 – Methodologie	
- 3.1 Keuze voor dataverzameling	11
- 3.2 Proces van dataverzameling	11
- 3.3 Data analyse	12
- 3.4 Ethiek	12
- 3.5 Reflectie	12
Hoofdstuk 4 – Resultaten	
- 4.1 Governance	13
- 4.2 De dialoogtafel en de NCG	14
- 4.3 Toekomst perspectief & Resilience in Loppersum	15
- 4.4 Knelpunten in de huidige governance-structuur	17
Hoofdstuk 5 – Conclusies	
- 5.1 Conclusies	18
- 5.2 Wetenschappelijke discussie & dankwoord	18
Literatuurlijst	19
Bijlagen	
- Interview guide	21
- Interview transcripten	23

Hoofdstuk 1 – Inleiding

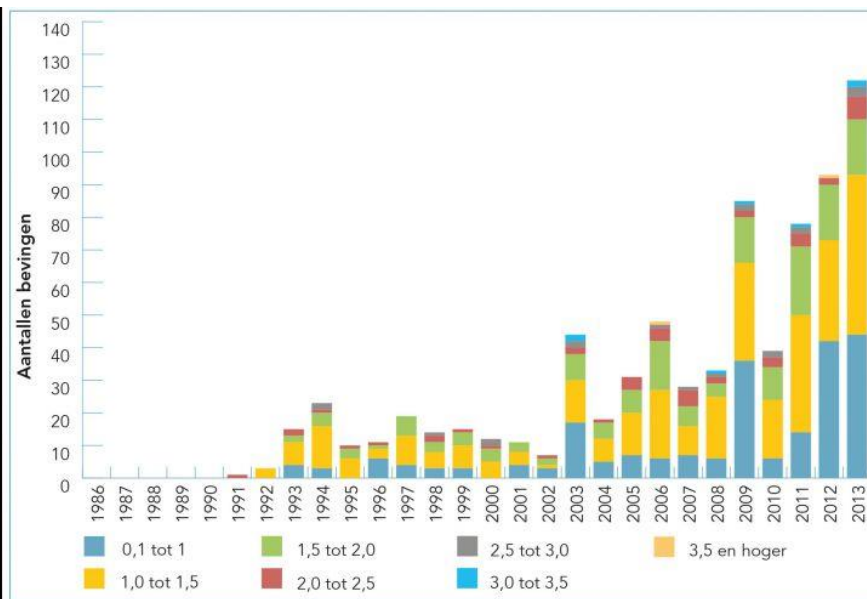
1.1 Aanleiding

De gasboringen in Groningen beginnen voor steeds grotere problemen te zorgen. Het grootste probleem zijn de aardbevingen waarvan verwacht wordt dat ze steeds krachtiger worden en vaker voor gaan komen. Figuur 1 laat de aardbevingen tot en met 2013 zien. Duidelijk is dat we met een toenemend probleem te maken hebben. Het is onduidelijk wat uiteindelijk de exacte gevolgen zullen zijn op zowel ecologisch als sociaal gebied (Van der Voort & Vanclay, 2014). De gasboringen in Groningen vinden al vanaf 1959 plaats en zijn van groot economische belang voor de Nederlandse staat. In 2010 was aardgas verantwoordelijk voor zeven procent van het bruto binnenlands product (Onderzoeksraad voor de veiligheid, 2015). De aardbevingen zijn niet nieuw, tussen 1986 en 2013 zijn er ongeveer duizend kleine aardbevingen geregistreerd in de provincie Groningen. De aardbeving in augustus 2012 bij Huizinge kan gezien worden als het omslagpunt, het moment waarop duidelijk werd dat de aardbevingen mogelijk een groot veiligheidsprobleem creëerde voor de provincie Groningen en haar inwoners. Er wonen naar schatting 60.000 mensen in het aardbevingsgebied van Groningen (Van der Voort & Vanclay, 2014).

De inwoners van het aardbevingsgebied (Figuur 3) zijn niet correct behandeld door zowel de regering als de Nederlandse Aardolie Maatschappij (Meijdam, 2015). Onder de bewoners heerst mede daarom een groot wantrouwen ten opzichte van de regering en andere beleidsbepalers. Enigma research (2013, in van der Voort & Vanclay, 2014) zocht uit dat 75 procent van de inwoners van het aardbevingsgebied dacht dat de regering haar keuzes baseerde op basis van economische redenen en zich niet bekommerde om de sociale gevolgen voor de inwoners.

Dit onderzoek probeert met een sociaalecologische invalshoek te achterhalen hoe de governance-structuur werkt. Op welke verschillende schaalniveaus wordt beleid ontwikkeld voor de aardbevingsproblematiek. De toenemende onvrede onder de bewoners en de toenemende gevolgen van de aardbevingen suggereren dat Groningen te maken heeft met een onstabiele governance-structuur, maar is dit het geval?

Figuur 1. Aantal aardbevingen en de zwaarte tussen 1986-2013 (Bron: Onderzoeksraad voor de Veiligheid)

1.2 Probleemstelling

De aardbevingsproblematiek is een zeer actueel onderwerp waar veel onderzoek naar gedaan wordt. Er is veel onderzoek gedaan naar bijvoorbeeld de economische gevolgen, de sociale gevolgen en (in mindere mate) de ecologische gevolgen. Maar missen we niet een groot deel door verschillende onderzoeksvelden apart te analyseren in plaats van samen? Walker et al. (2004) beargumenteerden dat belangrijke eigenschappen van een maatschappij pas duidelijk naar voren komen als je sociale en ecologische aspecten samen bekijkt.

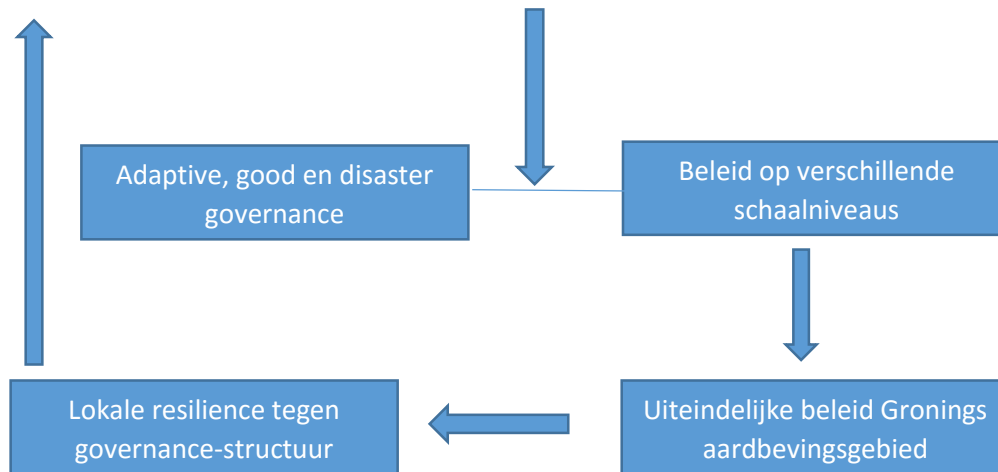
Bakkour et al. (2015) beschrijven governance als: "Finally, the governance of a system can be described by a participatory interaction among stakeholders at all levels". In deze definitie komt duidelijk naar voren dat actoren van verschillende niveaus nodig zijn. Deze bottom-up visie zal vaker gebruikt worden en belangrijk blijken in deze thesis. Het doel van dit onderzoek is te achterhalen hoe het aardbevingsbeleid tot stand komt en hoe Loppersum, een dorp gelegen in het aardbevingsgebied van Groningen, het huidige beleid ervaart. De inwoners van het aardbevingsgebied hebben veel tegenslagen te verduren gekregen. Hoe resiliënt is Loppersum ten opzichte van de aardbevingsproblematiek en het daarop gebaseerde beleid? In het theoretisch kader is de gebruikte definitie van resiliënte terug te vinden.

Hoofdvraag: Hoe komen beleidsbeslissingen op verschillende schaalniveaus rondom de aardbevingsproblematiek tot stand en hoe worden deze in Loppersum ervaren?

- Wat verstaan we onder governance en hoe wordt het concept toegepast?
- Op welke schaalniveaus worden momenteel de beslissingen met betrekking tot de aardbevingsproblematiek genomen?
- Hoe verloopt het beslissingsproces voor het aardbevingsbeleid?
- Hoe ervaren de bewoners van Loppersum het huidige aardbevingsbeleid?

1.3 Conceptueel model

Aardbevingsproblematiek Groningen

Figuur 2. Conceptueel model probleemstelling (bron: Auteur)

Figuur 2 laat zich als volgt uitleggen. In dit onderzoek wordt de ontwikkeling van het aardbevingsbeleid onderzocht. Tot 2012 was er niet bekend dat de aardbevingen voor echte problemen zouden kunnen zorgen. De acute nood, vooral op het gebied van veiligheid (Onderzoeksraad voor de Veiligheid, 2015) bleek zich het beste samen te vatten in de concepten adaptive en disaster governance. Maar op welk schaalniveau worden de beslissingen daadwerkelijk genomen? Het ontbreken van bestaand beleid rondom aardbevingsproblematiek in Nederland, simpelweg omdat we het nog nooit hebben meegemaakt, zorgt voor een dynamisch en veelomvattend proces rondom beleidsbepaling. De hoeveelheid verschillende partijen met een belang maakt het er niet makkelijker op. De inwoners van het aardbevingsgebied laten zich ook horen en verenigen zich, met de Groninger Bodem Beweging als beste voorbeeld (hierna GBB). Hoelang houden de inwoners van het aardbevingsgebied het nog vol om in onzekerheid te leven? Hoeveel aardbevingsproblematiek kunnen ze nog verdragen. Inzicht in deze vragen draagt bij aan hoe de governance-structuur zelf van invloed is op lokale resiliënte.

1.4 Opbouw thesis

Deze thesis is als volgt opgebouwd: In hoofdstuk 1 worden de aanleiding en de probleemstelling behandeld en verduidelijkt aan de hand van een conceptueel model. Het theoretisch kader, waarin belangrijke theorieën en concepten uiteen worden gezet, is te vinden in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 volgt een beschrijving van de gebruikte methodologie. In hoofdstuk 4 worden de resultaten besproken. In hoofdstuk 5 zullen de onderzoeksresultaten in combinatie met de gebruikte theorieën en concepten leiden tot een conclusie.

1.5 Gis-kaart aardbevingsgebied Groningen

Figur 3 Aardbevingsgebied Groningen (Bronnen: Esri & Auteur)

Hoofdstuk 2 – Theoretisch kader

2.1 Inleiding theoretisch kader

De ruimtelijke invalshoek is belangrijk binnen dit onderzoek en zal daarom als eerste worden besproken binnen het theoretisch kader. Daarnaast zullen de belangrijkste theorieën en concepten die gebruikt worden aan bod komen. De belangrijkste concepten, governance en resilience, zullen duidelijk gedefinieerd worden. Hoe de concepten en theorieën gebruikt zijn voor het beantwoorden van de hoofd- en deelvragen is terug te vinden in de resultaten en de conclusie.

2.1.1 Een sociaalecologische invalshoek

Deze thesis vindt zijn oorsprong in het artikel van Van der Voort & Vanclay (2014). In hun onderzoek omschrijven ze de problemen die zich momenteel voordoen in de provincie Groningen en geven een chronologisch overzicht van wat er in de loop der jaren is gebeurd (1959-2014). Fysieke schade aan huizen is goed te zien, maar er zijn ook problemen die minder zichtbaar zijn en daarom niet meteen opvallen. Sociale gevolgen worden onderbelicht. De dreiging van de aardbevingen maakt inwoners onzeker over hun toekomst op de plek waar ze wonen, werken en leven (Meijdam, 2015). Er wordt een duidelijk beeld geschetst wie de verschillende actoren zijn en welke plaats zij innemen binnen het conflict. Het conflict bestaat dus niet alleen uit de gevolgen van de aardbevingen maar voor een groot deel ook uit het opstellen van het juiste beleid voor iedereen.

Een sociaalecologisch systeem bestaat per definitie uit sociale en ecologische subsystemen die nauw met elkaar samenhangen (Gallopín, 2001). Het sociaalecologische systeem is een alomvattend concept over de integratie tussen sociale en ecologische systemen. Het concept zal niet volledig toegepast worden in dit onderzoek, maar enkele concepten komen wel naar voren met resilience als belangrijkste. Het is mogelijk om sociale en ecologische systemen apart te analyseren, maar uit het verleden is de noodzaak gebleken de beide systemen als geheel te analyseren. Door de interactie tussen beide ontstaat er een nieuwe dimensie in het onderzoek (Walker et al., 2004)

2.1.2 Sustainable development

Sustainable development is een concept dat vaak genoemd wordt in combinatie met het sociaalecologische systeem. Ondanks de sociaalecologische invalshoek zal sustainable development als concept verder buiten beschouwing worden gelaten. Een citaat uit 1998 over sustainable development is wel van waarde voor dit onderzoek: “Sociaal, economische en ecologische belangen worden allemaal in overweging genomen bij het maken van beleid. Sustainable development is in essentie het integreren van alle belangen in één optimaal beleid voor het heden en de toekomst” (Schnurr en Holtz, 1998, in Kemp, 2014, p.14). De combinatie van een duurzame toekomst voor Groningen en het ontwikkelen van goed beleid is belangrijk binnen dit onderzoek en daarom een relevante toevoeging aan het theoretisch kader.

2.2 De oorsprong van governance

De term governance stamt uit de Griekse en Latijnse taal en betekent kortweg ‘sturing’. Governance beschrijft het proces van het maken van keuzes en de manier waarop ze worden uitgevoerd. Governance wordt in veel wetenschappelijke disciplines gebruikt en ondanks enkele nuance verschillen is er overeenstemming wat het precies inhoudt. Gezamenlijk keuzes maken met diverse actoren die zowel formeel als informeel kunnen zijn. Het essentiële principe van governance is dat niet alleen overheden beslissen over beleidsontwikkeling (Affolderbach et al., 2010). Meerdere studies hebben het belang aangetoond van de lokale overheden en de noodzaak dat de burgers participeren bij beleidsontwikkeling (Chautard et al., 2003, in Parra, 2010, p. 493).

2.2.1 Definities governance

Er zijn veel definities en toepassingen van het concept governance. De laatste jaren lijken definities rondom governance, vaak in combinatie met disasters, het principe bottom-up te omarmen. Dit gaat gepaard met de opkomst van multi-level governance in de literatuur vanaf 1990 (Loft et al., 2015). De toenemende implementatie van het bottom-up principe laat zien dat we niet alleen in de literatuur, maar ook in de praktijk de switch maken van government-based naar multi-level based governance. Multi-level governance kan daarmee gezien worden als een proces van herstructurering (Buckley & Kern, 2009, in Parra, 2010). De genoemde switch lijkt gekarakteriseerd te worden door het besef dat natuurlijke ecosystemen niet alleen economisch belangrijk zijn, maar ook van grote invloed zijn op het welzijn van de mensen (Sukhdev et al., 2014, in Loft et al., 2015). Actoren die dichterbij de mensen staan, een bewonersvereniging bijvoorbeeld, kunnen het welzijn van de mensen beter inschatten dan de bestuurders aan de top van een governance-structuur. Marks et al. (2014) doen een belangrijke aanvulling op welke manier multi-governance een positieve bijdrage kan leveren. Bij multi-level governance heeft de regio een grotere stem en het blijkt dat een grotere lokale participatie in beleidsbeslissingen leidt tot betere en duurzamere manieren van risicoverlaging

Een goed werkend governance systeem moet zich kunnen aanpassen aan de situatie en leren van gebeurtenissen uit het verleden. Om als systeem te kunnen groeien moeten de verschillende actoren goed communiceren en samenwerken bij het ontwikkelen van beleid. Bij goed beleid moet men de gevolgen van natuurrampen en/of man-made rampen proberen te beperken of zelfs helemaal voorkomen (Bakkour et al., 2015). Governance is de manier waarop maatschappijen zichzelf organiseren en hun doelen willen bereiken. De verschillende actoren proberen allemaal hun belangen en doelen kenbaar te maken. Een goed governance systeem is voorbereid op bedreigingen van zowel binnenuit als buitenaf. Een bedreiging, ook wel hazard, wordt in de literatuur beschreven als een fysische ramp en/of menselijke activiteit die schade toebrengt op sociaal, ecologisch of economisch gebied (Bakkour et al., 2015). De aardbevingen in Groningen hebben de potentie om op al deze gebieden schade te veroorzaken.

De term disaster governance is steeds populairder geworden omdat erkend wordt dat een groep met diverse actoren bijdraagt aan risicoverlaging en een stijgende resilience. De diverse groep bestaat uit overheden, private organisaties en maatschappelijke groepen (Tierney, 2012). Deze groepen zaten in het geval van Groningen ook aan de dialoogtafel en dus is hier de erkenning dat verschillende partijen nodig zijn de aardbevingsproblematiek aan te pakken. Internationaal wordt steeds meer erkend dat top-down governance rondom natuurrampen niet meer de juiste aanpak is (Allen, 2006 in Tierney, 2012). Voorbereiding, in de literatuur vaak readiness genoemd, is ook toegepast op governance in de vorm van adaptive governance. Een adaptive governance streeft naar de capaciteit van de verschillende instituties te verbeteren. Voorbeelden hiervan zijn vergrote aandacht op gebieden als risicoreductie en het ontwikkelen van goed beleid in noodsituaties gecreëerd door mens en/of natuur (Bakkour et al., 2015).

2.3 (Disaster) Resilience

Resilience is een concept met een lange geschiedenis in de wetenschappelijke literatuur. Holling (1973) was de eerste die het concept resilience uitwerkte en daarnaast ook koppelde aan ecologische systemen. Sindsdien zijn er vele definities en toepassingen van het concept resilience geweest. In verschillende wetenschappelijke artikelen is te lezen dat resilience één van de lastigste concepten is om goed te definiëren (Davies et al., 2015). In dit onderzoek is resilience gekoppeld aan de governance-structuur. Zijn de inwoners van Loppersum resiliënt tegen de beleidsvorming of zorgt wisselend en in het verleden falend beleid ervoor dat mensen willen vertrekken? Door deze concepten te koppelen ontstaat er een beeld van de relatie tussen inwoners van Loppersum en beleidsbepalers. Het geeft daarnaast ook inzicht in de resilience van een gemeenschap, de ontwikkeling van beleid en het omgaan met aardbevingen in het dagelijks leven.

Walker et al. (2004) beschrijven resilience als de mate waarin een systeem veranderingen kan opvangen en zich kan aanpassen zonder zijn initiële functie te verliezen. Adger (2006, in Folke, 2006) zegt dat een maatschappij die resiliënt is tegenslagen kan opvangen en om kan zetten in nieuwe kansen en innovatie. Voor een kwetsbare maatschappij kan een kleine tegenslag al desastreuze gevolgen hebben. Een belangrijk onderdeel van resilience is sociale resilience en Folke (2000) definieert dit als het vermogen van sociale gemeenschappen zich te weren tegen bedreigen van buitenaf, zoals bijvoorbeeld politieke besluitvorming. Zoals bevestigd werd door Alexander (2013, in Zhou et al., 2014) zijn er veel verschillende definities van resilience binnen de wetenschappelijke literatuur. Het is daarom belangrijk om een duidelijk definitie af te bakenen om de kwaliteit van dit onderzoek te verhogen. De vele definities kunnen voor verwarring zorgen, maar na goede analyse van de wetenschappelijke literatuur is er een grote mate van consistentie te zien in de praktische implementatie van het concept resilience.

Binnen het concept is disaster resilience in opkomst. Manyena (2009, in Zhou et al., 2014) beschrijft disaster resilience als volgt: “the ability to ‘bounce forward’ and move on following a disaster” (p.557). Deze definitie van disaster resilience is leidend in dit onderzoek omdat het de koppeling legt met een disaster. Een belangrijke aanvulling is dat er bij disaster resilience lering getrokken moet worden uit de gemaakte fouten in het verleden. Door de geleerde lessen door te voeren wordt de weerstand van een gemeenschap groter en is het beter in staat om te gaan met een situatie van langdurige onzekerheid en veranderingen (Davies et al., 2015). Interessant is dat veel wetenschappers bij hun uitwerking van resilience voornamelijk aandacht besteden aan de toekomst van een gemeenschap. Voor een discussie op theoretische basis kan dat voldoende zijn, maar voor een praktische implementatie van het concept resilience mag het verleden niet vergeten worden. Bij beleidsontwikkeling bijvoorbeeld, moet er goed gekeken worden naar gemaakte fouten in het verleden om te voorkomen dat ze opnieuw gemaakt worden. Lering trekken uit gemaakte fouten vormt om die reden een belangrijk onderdeel van resilience.

Disasters zijn in dit onderzoek niet alleen de aardbevingen maar ook de in het verleden falende governance-structuur. De falende-governance structuur is mede verantwoordelijk voor de grote onvrede onder de bewoners van het aardbevingsgebied. De koppeling tussen de concepten en de uitwerking ervan is terug te vinden in de resultaten.

Hoofdstuk 3 – Methodologie

3.1 Gekozen onderzoeksmethode

In het hoofdstuk methodologie zullen de redeneringen achter de gekozen onderzoeksmethode uitgelegd worden. Het gehele proces van data verzameling zal ook behandeld worden. Binnen kwalitatief onderzoek is het belangrijk dat er goed om wordt gegaan met ethische vraagstukken. In een apart kopje zullen de gemaakte keuzes rondom ethiek besproken worden. In dit onderzoek is gekozen voor hoofdzakelijk kwalitatieve data verzameling door middel van semigestructureerde diepte-interviews. Er is voor deze methode gekozen omdat het diepgang aan het onderzoek geeft en ruimte geeft aan de respondenten persoonlijke ervaringen toe te voegen (Longhurst, 2010). Een belangrijk doel was ook om de ervaringen van de respondenten te achterhalen. Hiervoor leent kwalitatief onderzoek zich uitstekend. Bij semigestructureerde interviews wordt er een open gesprek gevoerd en geef je de respondent de kans in zijn of haar eigen woorden te antwoorden (Longhurst, 2010).

Naast de governance-structuur richt dit onderzoek zich ook op de resilience in Loppersum. Er is voor Loppersum gekozen omdat het qua schade en overlast één van de zwaarst getroffen plekken is in het aardbevingsgebied (Meijdam, 2015a). De aardbevingsproblematiek is zeer actueel en tijdens dit onderzoek is er veel nieuwe informatie naar buiten gekomen. Hans Alders, de Nationaal coördinator Groningen (hierna NCG) bracht zijn eerste versterkingsprogramma uit en dat bleek een grote impact te hebben op dit onderzoek. Daarom is er voor gekozen een mixed methods aanpak te gebruiken door beleidsdocumentenanalyse toe te voegen. Dit gaf een nieuwe dimensie aan het onderzoek en bleek waardevol bij de analyse en het uitwerken van de resultaten. Tijdens de interviews kwamen er verschillende belangrijke documenten veelvuldig naar voren. Het rapport van de onderzoeksraad voor veiligheid (2015), de commissie Meijer (2013), de commissie Meijdam (2015) en het versterkingsrapport van Hans Alders (2015).

3.2 Proces van dataverzameling

Het proces van dataverzameling liep in het begin zeer stroef. De opzet was om met verschillende partijen die invloed hebben op het aardbevingsbeleid in gesprek te gaan. De actualiteit van het aardbevingsprobleem en het uitgebrachte versterkingsprogramma van de NCG bleek een behoorlijke obstructie omdat veel organisaties druk waren met de nasleep. Om de kans op respons te verhogen hebben medestudent Jeldou Folkerts en ik samen contact gezocht met verschillende respondenten. Dit is een goede zet gebleken en uiteindelijk zijn drie van de vijf interviews voor dit onderzoek samen met haar afgenomen.

Het is uiteindelijk gelukt om een interview te houden met de volgende organisaties:

- Gemeente Loppersum
- NAM
- Provincie Groningen.
- GBB, bewonersorganisatie in het aardbevingsgebied
- Groninger Dorpen, belangengroep

De interviews duurden zonder uitzondering tussen de driekwartier en een uur. De interview guide zorgt voor een rode lijn in de verschillende interviews. Om de mogelijkheid tot nieuwe of nuttige informatie te vergroten is er aan het eind van elk interview gevraagd of de geïnterviewde nog relevante aanvullingen, of persoonlijke ervaringen heeft gehad die nuttig zouden kunnen zijn voor dit onderzoek (Opdenakker, 2006).

3.3 Data analyse

In Clifford et al. (2010) vertelt Meghan Cope het volgende over coderen: “ Coding is basically a way of evaluating and organizing data in an effort to understand meanings in a text” (p. 441). Door deze techniek toe te passen op de transcripten van de interviews zijn er categorieën en patronen naar voren gekomen. De codes zijn aan de hand van het theoretisch kader opgesteld. Na twee interviews zijn de codes herzien omdat er onverwachte zaken naar voren kwamen. Bij het analyseren van de data zijn uitspraken die bij elkaar passen ook genummerd om dit bij de uitwerking van de resultaten weer te koppelen. Tijdens het transcriberen zijn er ook notities gemaakt als een respondent bijvoorbeeld een duidelijk statement maakte of duidelijk liet merken iets echt belangrijk te vinden. Dit maakte het makkelijker om belangrijke zaken uit de transcripten te filteren. De manier waarop respondenten antwoordden en de daarbij gepaarde lichaamstaal gaf duidelijk aan welke zaken ze belangrijk vonden en welke minder. Longhurst (2010) beschreef dat ze meteen na een interview de belangrijkste onderwerpen en meest opvallende antwoorden opschreef. Deze methode is ook toegepast in dit onderzoek. Het opschrijven van deze notities is op zichzelf al een vorm van kwalitatieve data analyse.

3.4 Ethiek

Ethisch verantwoord onderzoek beschermt de rechten van de individuen, de organisaties en het milieu die beïnvloed worden door het onderzoek (Hay, 2010). Dit onderzoek kan politiek gevoelige vlakken raken en daarom is ethisch verantwoord handelen belangrijk. Alle geïnterviewde respondenten in dit onderzoek vertegenwoordigen een partij met belangen in de gaswinning en/of de aardbevingsproblematiek. Het opnemen van het interview was geen enkel probleem nadat duidelijk werd gemaakt dat het op anonieme basis was. Wel werden er duidelijke afspraken gemaakt over de verwerking en het gebruik van de data. Enkele getranscribeerde interviews zijn eerst ter goedkeuring laten lezen aan de respondent alvorens ze verwerkt zijn in deze thesis. Er wordt bij quotes wel vermeld van welke organisatie ze afkomstig zijn maar de naam van de respondent blijft anoniem. Bij zinsneden wordt aangegeven van welke organisatie ze komen om de kwaliteit van de resultaatanalyse te vergroten. Ten slotte zorgt ethisch verantwoord onderzoek ervoor dat individuen en organisaties willen blijven participeren aan onderzoeken waardoor het onderzoek klimaat gunstig blijft (Hay, 2010)

3.5 Reflectie

Over het algemeen verliepen de interviews goed. De interviews zijn afgenomen op een door de geïnterviewde voorgestelde plek waardoor ze zich vertrouwd voelden. Naar mate het proces van dataverzameling vorderde werd ik zelf meer vertrouwd met het afnemen van interviews. Dit heeft tot betere interviews en specifiekere data geleid. De kwaliteit van de thesis had groter kunnen zijn als er ook een interview afgenomen zou zijn met een respondent van een bewonersvereniging uit Loppersum. Op basis van de gehouden interviews kan er wel een goed beeld geschetst worden hoe inwoners tegen de governance-structuur aankijken.

Hoofdstuk 4 – Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de semigestructureerde interviews en de beleidsdocumentenanalyse uiteengezet en besproken. Bij uitspraken en zinsneden van de interviews wordt wel aangegeven waar ze vandaan komen, de naam van de respondent blijft anoniem. Hier is voor gekozen omdat de respondenten vertegenwoordigers zijn van hun organisatie en niet per definitie hun eigen mening uitspreken, of vice versa. Paragraaf 4.1 gaat in op de governance-structuur in het aardbevingsgebied. Paragraaf 4.2 gaat over de dialoogtafel en de NCG. Paragraaf 4.3 gaat in op de (disaster) resilience en ten slotte gaat paragraaf 4.4 over de verschillende actoren en de knelpunten in de huidige governance-structuur

4.1 Governance

Provincie Groningen: “Het grote probleem voor dit dossier is dat er geen toegespitst beleid was op aardbevingsrisico’s omdat we dat simpelweg nog nooit hebben gemaakt hier in Nederland”

De grote onwetendheid over de juiste aanpak zorgde voor een lastige situatie in Groningen. Een goed werkend governance systeem zoals omschreven door Bakkour et al. (2015) is voorbereid op bedreigingen van zowel binnenin als buitenaf. Dit was niet het geval in Groningen. Dit had beter gekund als eerder was onderkend dat de gaswinning, met aardbevingen als gevolg, zo’n groot risico vormden voor de provincie Groningen. Het is lastig om de aardbevingsproblematiek in Groningen te vergelijken met andere natuurrampen of man-made rampen omdat de oorzaak zo uniek is.

Een goede samenwerking tussen de verschillende instanties en de bevolking is essentieel voor een goed governance systeem. Dit komt in alle definities gebruikt in het theoretisch kader naar voren. Dit lijkt tot op heden nog niet het geval te zijn. Dat gaswinning en het aanpakken van de daaruit voorkomende problematiek in eerste instantie een volledige top-down aanpak kende wordt duidelijk uit deze quote.

Provincie Groningen: “Gaswinning is tot op heden in ieder geval heel simpel geweest. Er is een bedrijf die op basis van de mijnbouwwet een plan indient. Daarin is vastgelegd hoe het zit. Ze dienen dit winningsplan in bij de minister van EZ en die zegt oke, dat kun je doen, dat kun je niet doen of onder bepaalde voorwaarden (...) op basis van een advies van de Onderzoeksraad voor Veiligheid gaat daar wel verandering in komen. Zei zeggen je moet de regio een stem geven. Dit zal zich gaan uiten in een soort adviesrecht voor ons”.

Er vindt momenteel dus duidelijk een herstructurering plaats in de governance-structuur. Lokale overheden hebben een beter zicht op wat er in de regio speelt dan de Rijksoverheid. Marks (2014) stelde dat een grotere lokale participatie in beleidsbeslissingen leidt tot betere en duurzamere manieren van risicoverlaging. Het invoeren van een adviesrecht en daarmee de regio een stem geven lijkt een goede ontwikkeling. Het proces waarin de top-down structuur wordt losgelaten is dus inmiddels in werking gezet. Het is nog een lang proces maar het simpele feit dat er nu naar de regio geluisterd wordt is een stap in de juiste richting. In de traditionele governance-structuur (Rijksoverheid-provincie-gemeente) staat de provincie het dichtst bij de Rijksoverheid en zij hebben nu ook het gevoel dat hun rol vergroot gaat worden.

Provincie Groningen: “ We krijgen dus meer inspraak rondom het beleid. Formeel dus met dat adviesrecht, maar ook informeel. Je merkt dat ze nieuwe mensen aan boord halen die meer ervaring hebben, die meer die instelling hebben om de regio te betrekken. Dat gaan wij nu echt merken. We worden mondjesmaat steeds eerder betrokken en ingelicht over wat er gaat gebeuren”

De herstructurering heeft nog niet alle lagen van de governance-structuur bereikt. Uit het interview met de gemeente Loppersum kwam het beeld naar voren dat de mensen daar nog steeds het gevoel hebben dat er over hun wordt beslist. Dit gaat samen met een gevoel van machteloosheid. De commissie Meijer (2013) beaamde dit ook. Bewoners- en belangenverenigingen zoals de GBB en Groninger Dorpen staan dicht bij de burgers. Het verenigen van de inwoners van het aardbevingsgebied om op die manier één duidelijker en sterkere stem te hebben, lijkt in het huidige governance-systeem noodzakelijk. Er is een behoorlijke mate van zelforganisatie onder de inwoners van het aardbevingsgebied. Het besef lijkt aanwezig te zijn dat alleen dan hun stem gehoord zal worden door de andere actoren binnen de governance-structuur. De volgende quote laat zien hoe groot de afstand tussen de verschillende lagen in de governance-structuur kan zijn. De inwoners staan nog verder van de bovenlagen van de governance-structuur af dan een gemeente.

Gemeente Loppersum: *“De aardbevingsproblematiek is eigenlijk eerst een lokaal issue geworden en daarna pas een landelijke. We hebben hard moeten schreeuwen om het tussen de oren van Den Haag te krijgen dat we echt met een probleem te maken hebben”*

De gemeente lijkt de enige instantie van bestuurlijke aard waar de burgers nog kunnen aankloppen. Toch kwam er in het interview met Groninger Dorpen naar voren dat de gemeente ook niet altijd de juiste rol heeft gepakt. Groninger Dorpen gaf op een genuanceerde manier aan dat het voor de gemeente ook niet altijd makkelijk is: *“een burgemeester heeft ook te maken met de partij waaraan hij verbonden is. Hij kan misschien niet altijd doen wat hij zou moeten doen. Daarmee wil ik niet zeggen dat hij niet begaan is met de mensen maar ook hij heeft meerdere belangen”*.

4.2 De dialoogtafel en de NCG

De afstanden tussen de verschillende lagen in de governance-structuur lijken soms erg groot en nauwelijks overbrugbaar. Om dit probleem op te lossen is er begin 2014 een dialoogtafel opgezet om op die manier sneller en beter met elkaar in contact te komen. De achterliggende gedachte was de regio een grotere stem te geven in het beleid rondom aardbevingsproblematiek. (*“Aan tafel”*, 2014)

De opzet van een dialoogtafel en het participeren van diverse actoren strookt met de inzichten van Tierney (2012). De tafel is opgezet door de heer Jacques Wallage en officieel ontstaan met het beleidsstuk ‘Aan tafel’ (2014). De bedoeling was dat er zowel maatschappelijke als bestuurlijke partijen aan deze tafel zouden gaan zitten, maar ook de NAM. Alle geïnterviewden voor dit onderzoek vertegenwoordigen een organisatie die ook aan de dialoogtafel heeft gezeten. De dialoogtafel was een bijzondere en unieke opzet om een maatschappelijk probleem op te lossen. Het was daarom afwachten hoe het precies zou gaan verlopen. De dialoog zoeken met alle partijen, waaronder de partijen die schuldig zijn aan de ontstane problemen, is uniek. Niet alle partijen waren even enthousiast om deel te nemen aan de dialoogtafel. Groninger Dorpen zei wel meteen ja toen gevraagd werd of ze wilden participeren.

Groninger Dorpen: *“Toen de dialoogtafel is ontstaan hebben we daar gelijk ja op gezegd. Dit om de doodeenvoudige reden dat wij vinden dat wanneer je schade hebt door de aardbevingen, dat ten alle tijden ten koste gaat van de leefbaarheid. Wij als leefbaarheid, eigenlijk platteland organisatie vinden dat dit voorop hoort te staan”*.

De GBB was minder enthousiast over de dialoogtafel: *“Aan zo’n tafel gaan zitten is heel fijn voor een overheid omdat je dan in principe geneutraliseerd wordt. Dat wil zeggen, omdat je aan consensus moet werken je je eigen standpunt te veel en te snel moet verlaten.”*

Uiteindelijk, ondanks dat uit meerdere interviews bleek dat er wel degelijk resultaten zijn behaald, geven de respondenten van dit onderzoek aan dat de dialoogtafel niet geslaagd is. Het was niet duidelijk wat nou precies het mandaat was van zowel de tafel als haar deelnemers. De gedeputeerden moesten de aan tafel bereikte akkoorden in eigen huis verdedigen. Dit is vaker dan eens niet gelukt. De bestuurlijke organisaties hebben ook te maken met bestaande wetten en dat botste. Na verloop van tijd bleek de dialoogtafel niet voldoende gewicht te hebben om daadwerkelijk belangrijke zaken voor elkaar te krijgen. De dialoogtafel is uiteengevallen in een maatschappelijk bestuursgroep genaamd het Gasberaad en een bestuurlijke bestuursgroep. Het lijkt nu de taak van de NCG deze partijen weer bij elkaar te brengen en een zo goed mogelijk beleid op te stellen voor Groningen en het aardbevingsgebied. Het moet nu gaan blijken welk mandaat de NCG werkelijk heeft. De respondenten geven aan dat de inwoners, maar ook de bestuurders in Groningen, het wachten en het vele praten zat zijn. Ze willen dat er wat gaat gebeuren. Het is afwachten in hoeverre Hans Alders en de organisatie achter hem in staat zijn daadwerkelijk resultaten te behalen.

Hans Alders werd begin 2015 aangewezen als NCG. Hij kreeg hiermee de leiding over een samenwerking tussen de Rijksoverheid, provincie Groningen en twaalf gemeentes in Groningen. Het doel is woningen versterken en Groningen leefbaarder en veiliger te maken (nationaal coördinator Groningen, 2015). Het zal interessant zijn om te zien hoe de NCG daadwerkelijk gaat opereren. In zijn rapport (Aardbeving bestendig en kansrijk Groningen, 2015) zegt hij de inwoners centraal te stellen. Dit werd sceptisch ontvangen door de inwoners van het aardbevingsgebied omdat deze belofte al eerder gemaakt en niet nagekomen is. Het onderlinge vertrouwen is zodanig gedaald dat het echt eerst zien en dan pas geloven is. Het rapport richt zich vooral op schadeherstel en versterking. Het achterliggende idee lijkt hierbij te zijn dat wanneer het huis weer veilig is, de mensen zich weer veilig voelen. Het centraal stellen van de inwoners, met als voorwaarde dat deze belofte nu wel nagekomen wordt, zou een eerste stap kunnen zijn naar vertrouwensherstel. De inwoners hebben nog altijd het idee dat er over hun beslist wordt en om zelf een sterkere stem te krijgen verenigen ze zich. De GBB is hier het beste voorbeeld van en het lijkt erop dat hun stem steeds luider en belangrijker aan het worden is.

Provincie Groningen: *“ Wat ons betreft is het cruciaal dat de GBB op één of andere manier gehoord wordt door de nationaal coördinator. Ze zijn wel de meest representatieve groep die we vanuit de bevolking hebben in de regio”*

GBB: *“ We zitten op heel veel plekken. Dat maakt ons niet onmisbaar, maar zeker herkenbaar”.*

Hieruit kun je opmaken dat het belang van een representatieve bewonersvereniging duidelijk is bij zowel de bestuurlijke als maatschappelijke organisaties. Het feit dat de overheden, met name de Rijksoverheid, beseffen dat top-down beleid niet langer de juiste aanpak is lijkt een stap in de goede richting. Het is noodzakelijk dat de inwoners participeren bij beleidsontwikkeling (Chautard et al., 2003, in Parra, 2010) en alhoewel dit nog niet voor iedereen merkbaar is lijkt dit wel te gaan gebeuren.

4.3 Toekomst perspectief & Resilience in Loppersum

Gemeente Loppersum: "Begin 2013 kwam minister Kamp van economische zaken met de mededeling: "het is mis". We kunnen de veiligheid niet meer garanderen. Dat is natuurlijk iets dat je niet wil horen."

De Commissie Meijer (2013) stelde in datzelfde jaar: "Sinds de aardbeving in Huizinge, gemeente Loppersum, in de zomer van 2012, met een kracht van 3,6 op de schaal van Richter, moeten inwoners rekening houden met de mogelijkheid dat er meer en zwaardere aardbevingen komen. Een kracht van 4,5 tot 5 wordt niet uitgesloten. Daarmee is in Noord-Oost Groningen een nieuwe werkelijkheid ontstaan".

Van de geïnterviewde organisaties staan de GBB, Groninger dorpen en de gemeente Loppersum het dichtst bij de burgers. Ondanks een aantal tegengestelde uitspraken waren er een aantal overeenkomstige uitspraken. De gesprekken die deze organisaties met de inwoners hebben zijn van zeer persoonlijke aard. Uit deze gesprekken blijkt hoe erg de aardbevingen impact hebben op het dagelijks leven van de mensen. De gevolgen lopen uiteen van fysieke tot sociale schade. Bij fysieke schade kun je denken aan scheuren in muren of instortende schoorstenen. De sociale schade is voor de inwoners veel groter. Tijdens het interview met de gemeente Loppersum werd duidelijk dat de meeste inwoners er al hun hele leven wonen. Het verliezen van het gevoel van veiligheid op de plek waar je bent opgegroeid is voor veel inwoners moeilijk te verwerken. Ondanks dat de verhuiscens nog niet heel groot is zorgt de volledig ingezakte woningmarkt wel voor een opgesloten gevoel. Het niet kunnen verkopen van hun huis, als er wel een verhuiscens ontstaat, zou ervoor kunnen zorgen dat inwoners gedwongen worden te blijven.

Hoe nuchter deze Groningers ook zijn, ze raken moedeloos van aardbevingen die elkaar opvolgen en steeds opnieuw tot schade leiden. Daar komt bij dat zij afhankelijk zijn van de besluiten die de Rijksoverheid en NAM nemen; dat geeft een gevoel van machteloosheid. (Commissie Meijer, 2013).

Deze uitspraak werd zowel in de interviews gehouden voor dit onderzoek als in de gesprekken tussen de hierboven genoemde organisaties met burgers weer bevestigd. De laatste twee jaar is daar nog weinig verandering in gekomen tot spijt van de bewoners.

De uitspraak: "het is zeker niet zo dat de mensen hier wegwillen, maar er moet wel snel wat gebeuren" is vaak gehoord tijdens de interviews. Een voorbeeld hiervan vindt nu plaats in Loppersum. 43 koophuizen gebouwd in de jaren zeventig bleken bouwkundig heel slecht, met slopen als enige optie. Van deze 43 huiseigenaren hebben er inmiddels 41 aangegeven terug te willen keren op hun eigen plekje. Dit voorbeeld laat zien dat de mensen binding hebben met de regio en niet zomaar willen vertrekken.

Disaster resilience volgens Manyena: "the ability to 'bounce forward' and move on following a disaster (2009, in Zhou et al., 2014, p.557), is hier goed aan te koppelen. De aardbevingen die elkaar blijven opvolgen zorgen dus voor moedeloosheid bij de inwoners en het is nog niet duidelijk hoe dit zich gaat ontwikkelen. Disaster resilience is in dit specifieke geval dus een langlopend proces. De komende jaren lijken nog in het teken te staan van onzekerheid en de toekomst zal uitwijzen in hoeverre Loppersum en de rest van het aardbevingsgebied in staat zijn 'to bounce forward'. Momenteel lijkt het er dus op dat Loppersum resiliënt is tegen de aardbevingsproblematiek, maar het is afwachten hoelang dit nog zo blijft.

4.4 Knelpunten in de huidige governance-structuur

De huidige governance-structuur in Groningen bestaat uit veel verschillende partijen. Deze partijen hebben verschillende achtergronden en belangen. In de wetenschappelijke literatuur en in de praktijk wordt multi-level governance steeds breder gedragen. Hoe we dit terug rondom de aardbevingsproblematiek en zijn er ook minpunten aan te wijzen? Voeren de verschillende actoren bijvoorbeeld de juiste taken uit?

Provincie Groningen: *“ De NAM kan zeker zelf onderzoek doen maar feit is dat ze een slechte naam hebben onder de bevolking. Er moet wel een stempel van een andere gezaghebbende partij opkomen dat het werkelijk in orde is. Anders is het richting het publiek niet veel waard.*

Naast het vertrouwen in de NAM geeft deze quote ook een voorbeeld weer van een taak die door de verkeerde organisatie uitgevoerd wordt. Wettelijk ligt deze verantwoordelijkheid namelijk bij het Staats toezicht op de mijnen (SodM) en de KNMI (Rijksoverheid, 2015). Daarnaast hebben we de Onderzoeksraad voor de Veiligheid die regelmatig onderzoek doet en het vertrouwen in deze organisaties is een stuk groter. Een ander voorbeeld is de schadeafhandeling. Dit wordt momenteel door het centrum veilig wonen gedaan, maar er lopen nog veel lijntjes terug naar de NAM. Dit wekt veel argwaan bij de bevolking en is niet bevorderlijk voor vertrouwensherstel.

In Groningen hebben we met een maatschappelijk probleem te maken dat de NAM overstijgt. Beslissingen zoals de schadeafhandeling zouden eigenlijk niet gemaakt mogen worden door een subjectieve partij. Kanttekening is dat NAM zelf ook aangeeft dat de huidige constructie omtrent schadeafhandeling niet optimaal is. Ze willen hier meer afstand van nemen en zich weer alleen gaan richten op de aard van hun onderneming, namelijk gaswinning. Omtrent de gaswinning liggen de wettelijke verantwoordelijkheden momenteel bij de Rijksoverheid, als wetgever, en de NAM als vergunninghouder (Rijksoverheid, 2015). De vraag is of NAM wel afstand kan nemen terwijl ze nog wettelijke verantwoording dragen. In het interview gaf de NAM aan dat de overheid nu de verantwoordelijkheid moet pakken. Door de grote van dit maatschappelijke probleem lijkt dit misschien de enige overgebleven optie. Dit zou in ieder geval aangemoedigd worden door de GBB.

GBB: *“ Zolang belangrijke verantwoordelijkheden bij een bedrijf liggen, is het onmogelijk dat de problemen in het aardbevingsgebied opgelost gaan worden”.*

Er zijn dus kanttekeningen die geplaatst kunnen worden bij multi-level governance. Alhoewel multi-level governance steeds populairder begint te worden zijn er ook valkuilen aan te wijzen. Je kunt je afvragen in hoeverre het voor een maatschappij gezond is als één bedrijf zoveel invloed heeft op het beleid. De economische afhankelijkheid van de gaswinning heeft de NAM in het verleden en het heden een sterke onderhandelingspositie bezorgd. Het is niet meer zo dat de NAM zomaar haar gang kan gaan. De grote maatschappelijke betrokkenheid binnen de aardbevingsregio heeft hier mede aan bijgedragen. De switch die Sukhdev et al. (2014, in Loft et al., 2015) beschrijven lijkt ook in Groningen aanwezig. Deze switch lijkt aanwezig omdat, volgens de respondenten, het aardbevingsgebied weer primair een leef regio moet worden in plaats van een regio waar economische belangen voorrang krijgen.

Hoofdstuk 5 – Conclusies

In dit hoofdstuk nog een korte samenvatting over de hoofdzaken van dit onderzoek. De conclusie bevat ook een aanbeveling en een korte uitleg wat de wetenschappelijk relevantie van dit onderzoek is.

5.1 Conclusies

Zoals Bakkour et al. (2015) een ideaal governance systeem beschrijven is het in Groningen niet. Governance is een concept met veel verschillende toepassingen. De laatste jaren zijn bottom-up en multi-level governance in opkomst. In Groningen is dit ook het geval en steeds meer actoren zijn betrokken bij beleidsontwikkeling. Groningen zit in een fase van herstructurering zoals beschreven door Buckley & Kern (2009, in Parra, 2010). Het is belangrijk dat de juiste taken bij de juiste organisaties liggen. De NAM lijkt met de schadeafhandeling en de wettelijke verantwoordelijkheid voor de gaswinning, die deels bij de vergunninghouder ligt, niet de juiste taken in handen te hebben. Zolang zulke belangrijke taken in handen blijven van een commercieel bedrijf lijken de problemen voorlopig niet opgelost te worden.

Toen in 2012 duidelijk werd dat Groningen met een groot (veiligheids) probleem te kampen had, wist eigenlijk niemand hoe het aangepakt zou moeten worden. Het is belangrijk dat we hier in Nederland van leren en beter voorbereid zijn op problematiek van deze grote. De grote afstand tussen de governance lagen, die er nog steeds is, lag hier mede aan ten grondslag. Om de afstanden te verkleinen werd er een dialoogtafel opgezet met een diverse actoren. Dit zou volgens Tierney (2012) kunnen leiden tot risicoverlaging en een stijgende resilience. Alhoewel bediscussieerd kan worden in hoeverre de dialoogtafel als instrument heeft gewerkt, zorgde het wel voor gesprek tussen alle partijen. Mede door het ontbreken van wettelijke bevoegdheden is de dialoogtafel volgens de respondenten uiteindelijk niet geslaagd.

Dit onderzoek kan inzicht geven hoe maatschappelijke problemen van deze grote beleidsmatig (niet) aangepakt moeten worden en hier moeten we van leren (Davies et al., 2015). Het wordt wel eens over het hoofd gezien hoe belangrijk het is dat er draagvlak is onder de bevolking. De insteek van de NCG om de burgers centraal te stellen zal echt nageleefd moeten worden. Zonder draagvlak en vertrouwen onder de burgers zal er niet veel bereikt gaan worden. De inwoners ondervinden al jaren dagelijks problemen vanwege de aardbevingen en de maat lijkt vol. Een grote vertrekwens, die nu nog niet aanwezig is zal ten koste van alles voorkomen moeten worden om de toekomst van de provincie Groningen te waarborgen.

Dit onderzoek is begonnen met een sociaal ecologische invalshoek en sluit daar ook mee af. Zoals Schnurr en Holtz (1998, in Kemp, 2014) sustainable development beschreven, het integreren van sociale, economische en ecologische belangen is in het verleden niet gebeurd in Groningen. Het is nu tijd dat dit wel gaat gebeuren en de sociale en ecologische belangen gelijk worden gesteld aan de economische.

5.2 Wetenschappelijke discussie & dankwoord

De wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek is dat de implementatie van een multi-level governance en het bottom-up principe niet zomaar kan. Bij de steeds verdere verdeling van overheidstaken moet goed overwogen worden waar ze heen gaan. Belangrijke taken en/of verantwoordelijkheden bij de verkeerde organisatie kan tot problemen leiden. Ik beveel dan ook aan dat hier onderzoek naar gedaan blijft worden. Ik wil de respondenten die hebben deelgenomen aan dit onderzoek bedanken voor hun tijd en openheid. Daarnaast wil ik mijn begeleiders Gijs van

Campehouth Msc, Prof dr. D. Strijker en in het bijzonder M.M. Bakema MSc bedanken voor alle hulp tijdens het schrijven van deze thesis.

Literatuurlijst

Wetenschappelijke artikelen

Bakkour, D. & Enjolras, G. & Thouret, J. & Kast, R. & Mei, E.T.W. & Prihatminingtyas, B. (2015). The adaptive governance of natural disaster systems: Insight from the 2010 mount Merapi eruption in Indonesia. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 13, 167-188

Davies, T. & Beaven, S. & Conradson, D. & Densmore, A. & Gaillard, J.C. & Johnston, D. & Milledge, D. & Oven, K. & Petley, D. & Rigg, J. & Robinson, T. & Rosser, N. & Wilson, T. (2015). Towards disaster resilience: A scenario-based approach to co-producing and integrating hazard and risk knowledge. *International Journal of Risk Reduction*, 13, 242-247

Folke, C. (2006). Resilience: The emergence of a perspective for social-ecological systems analyses. *Global Environmental Change*, 16, 253-267

Gallopin, G. (2006). Linkages between vulnerability, resilience, and adaptive capacity. *Global Environmental Change*, 16, 293-303

Holling, C. (1973). Resilience and Stability of Ecological Systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4, 1-23

Kemp, R. & Parto, S. & Gibson, R. (2005). Governance for sustainable development: moving from theory to practice, *International Journal of Sustainable Development*, 8, 12-30

Loft, L. & Mann, C. & Hansjürgens, B. (2015). Challenges in ecosystem services governance: Multi-levels, multi-actors, multi-rationalities, *Ecosystem Services*, 16, 150-157

Manyena, S.B. (2014). Disaster resilience: A question of 'multiple faces' and 'multiple spaces'?. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 8, 1-9

Marks, D. & Lebel, L. (2015). Disaster governance and the scalar politics of incomplete decentralization: Fragmented and contested responses to the 2011 floods in Central Thailand, *Habitat International*, 1-10

Opdenakker, R. (2006). Advantages and Disadvantages of Four Interview Techniques in Qualitative Research. *Forum: Qualitative social research*, 7(4)

Parra, C. (2010). Sustainability and multi-level governance of territories classified as protected areas in France: the Morvan regional park case. *Journal of Environmental Planning and Management*. 53, 491-509

Tierney, K. (2012). Disaster governance: Social, Political, and Economic Dimensions. *Annual Review of Environment and Resources*, 37, 341-363

Vanclay, F. & Van der Voort, N. (2014). Social impact of earthquakes caused by gas extraction in the Province of Groningen, The Netherlands. *Elsevier*, 50, 1-15

Walker, B., Holling, C., Carpenter, S., Kinzig, A. (2004). Resilience, Adaptability and Transformability in Social-ecological Systems. *Ecology and Society*, 2, 1-9

Zhou, L., Perera, S., Jayawickrama, J., Adeniyi, O. (2014). The Implication of Hyogo Framework for Action for Disaster Resilience Education. *Procedia Economics and Finance*, 18, 576-583

Boeken

Affolderbach, J., Du Bry, T., Gonzalez, O., & Parra, C. (2012). *Development, poverty and global crises: reinforcing governance*. Brussels: P.I.E. - Peter Lang

Cope, M. (2010). Coding Transcripts and Diaries. In N. Clifford, S. French, G. Valentine (Red.), *Key Methods in Geography* (pp. 440-452). London: Sage

Hay, I. (2010). Ethical Practice in Geographical Research. In N. Clifford, S. French, G. Valentine (Red.), *Key Methods in Geography* (pp. 35-48). London: Sage.

Longhurst, R. (2010). Semi-structured Interviews and Focus Groups. In N. Clifford, S. French, G. Valentine (Red.), *Key Methods in Geography* (pp. 103-115). London: Sage

Beleidsdocumenten

Adviescommissie 'Omgaan met risico's van geïnduceerde aardbevingen' (2015). Eerst advies. Groningen: Commissie Meijdam

Commissie duurzame toekomst Noordoost Groningen (2013). Een stevig perspectief voor Noord-Oost Groningen. Groningen: Commissie Meijer

Nationaal Coördinator Groningen (2015). Meerjarenprogramma aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen. Groningen: Rijksoverheid & nationaal coördinator Groningen

Onderzoeksraad voor de veiligheid (2015). Aardbevingsrisico's in Groningen. Groningen: Onderzoeksraad voor de veiligheid

Rijksoverheid (2015). Aanvulling bestuursakkoord 'vertrouwen op herstel, herstel op vertrouwen' Den Haag: Minister van economische zaken

Wallage, J. & Geel, van P. (2014). "Aan tafel". Groningen: Gedeputeerde Staten van Groningen

Websites

Nationaal coördinator Groningen (2015). *Hans Alders benoemd tot nationaal coördinator Groningen*. Geraadpleegd 22-12-2015 via www.nationaalcoördinatorgroningen.nl

Bijlagen

Interview guide

Primaire data: In dit onderzoek is gekozen voor een kwalitatieve methode van data verzameling. Semigestructureerde diepte interviews met verschillende partijen moet uiteindelijk leiden tot het beantwoorden van de hoofd –en deelvragen. De interview guide zal niet voor elk interview precies hetzelfde zijn. De interview guide is dan ook niet specifiek gemaakt voor een interview met de gemeente of met de Groninger bodem beweging, maar voor alle interviews in dit onderzoek.

Beginnen met een kort voorstel rondje tussen de interviewer en de geïnterviewde. Een kleine uitleg over het interview en de doelstelling ervan en verzekeren dat het interview niet gebruikt wordt voor andere doeleinden dan mijn scriptie. De geïnterviewde de optie geven om anoniem te blijven en nogmaals vragen of hij/zij akkoord gaat met het opnemen van het interview.

- 1) Met welke partijen heeft u te maken bij het opstellen van het beleid voor Loppersum?
 - Wat is de invloed van elke partij?
 - Hoe verloopt een standaard beleidsoverleg? Hoe vaak worden deze gehouden?
- 2) Hoeveel inspraak hebben de bewoners van Loppersum in het opstellen van aardbevingsbeleid?
 - Op welke manier kunnen de inwoners van Loppersum hun ideeën uiten?
 - Op welke manier kunnen de inwoners van Loppersum hun mening uiten?
- 3) Op welke manier wordt hier (aanpassen per interview) invloed uitgeoefend op het aardbevingsbeleid in Loppersum?
 - Wat zijn jullie doelstellingen?
 - Hoe is jullie samenwerking met andere instanties die invloed (willen) uitoefenen op het aardbevingsbeleid?
- 4) Wat is volgens u de belangrijkste ontwikkeling geweest de laatste jaren in Loppersum?
 - Hoe werd dit door de bewoners ontvangen?
 - Hoe is dit besluit tot stand gekomen?
- 5) Op welke manier oefent de Rijksoverheid invloed uit op lokaal beleid in Groningen en specifiek Loppersum?
 - Hoe werken de lagere overheden of belangen partijen samen met de Rijksoverheid?
 - Hoe is de communicatie tussen de Rijksoverheid en de lagere overheden?
- 6) Op welke manier beïnvloeden de belangenorganisaties (GBB, Schokkend Groningen) het aardbevingsbeleid in Loppersum?
 - Hoeveel invloed heeft de beweging momenteel?
 - Hoe hebben jullie de ontwikkeling ervaren? Meer of juist minder invloed?
 - Hoe gaan andere organisaties om met belangenorganisaties als de GBB
- 7) Hoe zit het met de resilience¹ onder de inwoners van Loppersum?
 - Welke signalen heeft u opgevangen?
 - Hoe organiseren de burgers van Groningen en Loppersum zich?
 - Zijn er al voorzorgsmaatregelen getroffen door de burgers tegen de aardbevingen?

¹Uitleg geven op welke manier het concept resilience gebruikt wordt in het onderzoek.

